

**ДОГОВІРНИЙ ХАРАКТЕР ЗВИЧАЄВО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН
НАЙМАННЯ
В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ КУЛЬТУРІ
Маліков В. В.**

*Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології імені М.Т. Рильського НАН України, м. Київ*

Вивчення звичаєво-правових відносин наймання в середовищі селянства другої половини ХІХ – початку ХХ століть уможливило цілісний підхід до розкриття характерних рис української народної культури, її сутності та особливостей функціонування. Оскільки саме звичаєво-правові відносини втілюють у собі народну мудрість, засоби вирішення господарських питань селянської громади та попередження конфліктів, шляхи соціалізації та подолання соціально-майнових протиріч. Розкривши відносини наймання саме як складову частину договірно-зобов'язальних відносин, можна виявити усталені механізми соціальної регуляції різних сфер життя українського селянства.

Відносини наймання регулювалися за допомогою договору переважно усної форми, який укладався між наймачем та найманим за можливої участі свідків. До складових предмету договору наймання, як правило, входили перелік робіт та визначення строків їх виконання, обов'язки наймита та зобов'язання наймача перед наймитом, умови і характер оплати за роботу, відповідальність сторін у разі невиконання своїх зобов'язань.

Звичаєво-правові норми, пов'язані з найманням працівників в українському селі другої половини ХІХ – початку ХХ століть, передбачали захист прав обох сторін даних договірно-зобов'язальних відносин. Контроль за дотриманням норми належав перш за все самій селянській громаді. Громадська думка багато важила і для наймитів, і для хазяїнів. Дотриманню прав сприяла і взаємна прагматична зацікавленість обох сторін у дотриманні договору для якнайкращої реалізації їх інтересів.

Проте даний механізм був доволі недосконалим, оскільки дотримання звичаєво-правової норми залежало від багатьох факторів: від ступеня сприйняття селянином цієї норми і готовності її дотримуватися; порозуміння сторін договору; особистісних характеристик його учасників. Часте порушення рівноправності відносин між наймитом і господарем, ініційоване однією із сторін може бути й свідченням кризи традиційних форм взаємин у зв'язку зі змінами в традиційній народній культурі.